

JOHN J. COLLINS  
**Beyond the Qumran  
 Community: The Sectarian  
 Movement of the Dead  
 Sea Scrolls. Grand Rapids:  
 Eerdmans, 2010. 266 s.**

Qumranin tekstilöydöt 1940–1950-luvuilla mullistivat Heprealaisen Raamatun ja Toisen temppelin aikakauden juutalaisuuden tutkimuksen. Tekstien julkaisutyön loppuunsaattaminen 1990- ja 2000-lukujen taitteessa on luonut tarpeen arvioida löytöjä ja niiden tulkintaa uudelleen. Yksi tärkeimmistä uudelleenarvioinnin kohteena olevista kysymyksistä on se, miten tekstilöytöihin liitetty Qumranin yhteisö nähdään.

Kun ensimmäiset käsikirjoitukset julkaistiin 1950-luvulla, kuva yhteisöstä rekonstruointiin muutamiin tekstien ja antiikin historioitsijoiden esseelaismainintojen perusteella. Yhteisöä pidettiin selibaatissa elävänä lahkona, joka asui Kuolleenmeren länsirannalla pienessä ja suljetussa yhteisössä ja jonka suhteet ulkomaailmaan olivat tarkkaan rajoitettuja. Näin ajateltiin siitäkin huolimatta, että Qumranin yhteisö samaistettiin antiikin historioitsijoiden kuvaamien esseelaisten kanssa. Osassa näistä kuvauksista puhuttiin myös muualla asuvista esseelaisista, joista jotkut olivat naimisissa ja perheellisiä. Ensimmäisiä hypoteeseja kritisoitaessa on muistettava, että ne perustuivat vain muutaman julkaistun tekstin pohjalle. Kun kaikki käsikirjoitukset ovat nyt tutkijoiden saatavilla, on selvää että tulkintoja on tarkennettava. Tämänhetkisessä Qumran-tutkimuksessa ”qumranilaisuus” nähdään yhä enenevässä määrin laajempaan liikkeenä, jonka jäseniä asui myös muualla kuin Khirbet Qumranilla. Juuri tähän kysymykseen myös John Collins kirjassaan tarttuu.

Collinsin teoksen tärkein anti näkyy jo sen otsikosta: *Beyond the Qumran Community*. Se on näkemys siitä, että Qumranin tekstien

taustalla vaikuttava liike ei ollut ainoastaan Qumranille rajoittunut pieni ja eristäytynyt yhteisö, vaan ainoastaan yksi monista laajempaan juutalaiseen liikkeeseen kuuluvista yhteisöistä. Collins esittelee teoksessaan ansiokkaasti tuoreinta Qumran-tutkimusta ja arvioi sitä kriittisesti. On myös ilahduttavaa panna merkille pohjoismaisten tutkijoiden runsas esiintyminen Collinsin kirjallisuusluettelossa.

Collinsin ajatus Qumranin liikkeen laajuudesta ei ole kokonaan uusi. Esimerkiksi jo 1990-luvun alussa Göttingenin yliopiston professori Hartmut Stegeman sekä Groningenin yliopiston professori Florentino García Martínez ovat puhuneet laajemmasta *esseelaisliikkeestä* samaistaen Qumranin yhteisön antiikin historioitsijoiden kuvaamiin esseelaisiin. Stegemanin mukaan esseelaisliike oli tärkein Toisen temppelin aikakauden juutalaisista liikkeistä ja sen perustaja oli Qumranin teksteissä mainittu Vanhurskauden opettaja. Enemmän kannattajia on saanut García Martínezin yhdessä Adam van der Wouden kanssa luoma niin sanottu Groningenin hypoteesi, jonka mukaan Qumranin yhteisö oli lahko, joka erosi laajemmasta esseelaisliikkeestä.

Myös Helsingin yliopiston Qumran-tutkijat ovat siirtyneet yhä enenevässä määrin käyttämään Qumranin yhteisö -termin sijaan termiä Qumranin liike. Niinpä *Aarre savias-tioissa* -teoksessa Qumranin liike on ”väljä nimitys sille sosiaaliselle ja uskonnolliselle liikkeelle, joka oli vastuussa Qumranin tekstien laatimisesta, kopioimisesta ja säilyttämisestä” (s. 416). Teoksen johdannossa Jutta Jokiranta toteaa: ”Qumranin tekstien taustalla on joka tapauksessa ilmiselvästi useampi kuin yksi ryhmä: pelkästään sääntötekstit antavat olettaa, että jäseniä toimi hajallaan ja kokoontui erilaisissa muodoissa.”

Collinsin teos on jaettu viiteen päälukuun. Hän aloittaa analyysin Qumranista löytyneiden, liikkeen

elämää ohjaavien ns. sääntötekstien keskinäisestä jännitteestä. Tärkeimmät sääntötekstit ovat *Yhdyskuntasäännön* (S) ja *Damaskon kirjan* (D) eri käsikirjoitusten edustamat traditiot. Qumranin liikkeen ymmärtämisen kannalta keskeistä on *Yhdyskuntasäännön* ja *Damaskon kirjan* keskinäisen suhteen ymmärtäminen, ja Collins lähtee analyysissään liikkeelle siitä, että näistä kahdesta D on vanhempi kuin S.

Ensimmäinen luku, ”The New Covenant”, kuvaa *Damaskon kirjan* yhteisöä. Kirja puhuu uudesta liitosta, ja sen keskeinen teema on laki ja sen oikea noudattaminen. Collinsin mukaan *Damaskon kirjan* pohjalta hahmottuu juutalaisuuden sisällä oleva eliittiryhmä, jolle pelkkä juutalainen syntyperä ei ollut riittävä kriteeri liiton jäsenyyteen. Tällä ryhmällä oli valtaa omiin jäseniinsä, mutta ei laajempaan yhteiskuntaan. Liikkeen alkuperän suhteen *Damaskon kirja* tarjoaa vain hämäriä viittauksia. Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että kirjan taustalla vaikuttanut yhteisö olisi erottautunut fyysisesti tai maantieteellisesti muusta yhteiskunnasta. Myöskään selibaatti ei ollut tämän liikkeen normi.

Kirjansa toisessa luvussa ”The Yahad” Collins kuvaa *Yhdyskuntasäännön* yhteisöä, *jahadia*. Collinsille *jahad* on sateenvarjotermi, joka kattaa muitakin yhteisöjä kun Qumranin alueella asuneen. Collins käy läpi *Damaskon kirjan* ja *Yhdyskuntasäännön* välisiä yhtäläisyyksiä ja niiden välisiä eroja, ja päätyy toteamaan että muun muassa jäseneksi liittyminen sekä suhde Jerusalemin temppeliin ovat monimutkaisempia ja pidemmälle vietyjä jälkimmäisessä. Lopputuloksena hän päätyy luomaan jatkumon teosten välille. *Damaskon kirjan* ”uusi liitto” on *jahad*-yhteisön esiaste ajalta, jolloin liike ei vielä ollut erottautunut muusta juutalaisuudesta yhtä selkeästi ja lopullisesti. *Yhdyskuntasääntö* puolestaan kuvaa osin myöhempää vaihetta mutta myös liikkeen sisällä olevaa erityisryhmää.

Collins korostaa, ettei kirjojen ja niiden taustalla olevien yhteisöjen välistä suhdetta voida selittää yksinkertaisen diakronisen kehityksen avulla, sillä molempien tekstien kopiaimista jatkettiin rinnakkain. Yhtäläisyydet sääntökokoelmissa kertovat jatkuvuudesta näiden kahden tekstin kuvaamien yhteisöjen välillä. Collins ei kuitenkaan usko että kirjoitusten kuvaamien yhteisöjen välillä olisi tapahtunut jokin eroon johtava skisma (vrt. Groningenin hypoteesi), sillä siitä ei ole riittäviä todisteita teksteissä.

Collins analysoi myös *Yhdyskuntasäännön* käsikirjoitusten erilaisten versioiden vaikutusta liikkeen historian rekonstruktioon. Collins päätyy kannattamaan Sarianna Metson näkemystä, jonka mukaan käsikirjoitusten 4QS<sup>b&d</sup> lyhyemmät lukuavat ovat alkuperäisempiä, vaikka paleografisen ajoituksen mukaan 1QS on varhaisempi. Oleellista tässä on se, että "Sadokin poikia" ei mainita varhaisemmissa tekstimuodoissa, ja näin ollen Collinsin mukaan lyhyempi tekstimuoto heijastaa tasa-arvoisempaa yhteisön organisaatiota. Myöhemmin yhteisön rakenne kehittyi hierarkkisempaan suuntaan ja "Sadokin pojat" saivat erityisaseman.

Kolmas luku, "The Historical Context", käsittelee Qumranin tekstien ja liikkeen historiallista taustaa. Tässä luvussa Collins kritisoi Qumranin liikkeen synnystä vallalla olevaa yleistä näkemystä, jonka mukaan kiistojen ydin oli ylipapin sukupuussa hasmonilaishallitsijoiden otettua itselleen ylipapin aseman. Tämän konsensusteorian mukaan liikkeen synnyn kannalta keskeinen johtohahmo, Vanhurskauden opettaja, ajoitetaan n. 150-luvulle eaa., Antiokhos IV Epifaneen ajan kriisiin ja hasmoniensa valtaannousuun.

Collins kiistää ylipapin merkityksen Qumranin liikkeen synnyssä. Hän toteaa, että sen enempää 4QMMT kuin *Damaskon kirjaan* eivät viittaa ylipapin syntyperään eron syynä. Sen sijaan molemp-

missa teksteissä viitataan erilaiseen kalenteriin ja lain tulkintaa koskeviin erimielisyyksiin. Collins ryhtyy hahmottamaan Qumranin liikkeen historiaa etsimällä historiallisia viittauksia teksteistä. Tarkastelun tärkein tehtävä on Vanhurskauden opettajan ajoittaminen, jonka suhteen Collins päätyy tutkimuksen valtavirrasta poiketen ensimmäiselle vuosisadalle eaa.

Kirjansa neljännessä luvussa "The Essenes" Collins käsittelee ns. essealaihypoteesia, eli Qumran-tutkimuksessa yleistä liikkeen samaistamista antiikin lähteissä mainittuihin essealaisiin. Vaikka Collins mainitsee Filonin ja Pliniuksen, hän keskittyy Josefuksen essealaiskuvauksiin ja niiden luotettavuuden arviointiin päätyen esimerkiksi siihen, että Josefus on todennäköisesti käyttänyt useitakin eri lähteitä. Collins myös korostaa, että Josefus oli ennen kaikkea kirjailija. Vaikka Josefuksen essealaisten ja *Yhdyskuntasäännön* kuvaaman *jahadin* kanssa on havaittavissa yhtäläisyyksiä, on Josefuksen tekstit ymmärrettävä ennen kaikkea kirjallisina tuotteina.

Viides luku, "The Site of Qumran", käsittelee arkeologiaa ja esittelee harvinaisen tasapuolisesti erilaiset arkeologiset teoriat Qumranin raunioista, alkaen varhaisimmista maininnoista. Päähuomion saavat Roland de Vaux'n tutkimukset sekä hänen kuolemansa jälkeen esitetyt vaihtoehtoiset tulkinnat raunioista – maatila tai maaseutuhuvila, sotilaallinen yksikkö tai keramiikkatehdas – ja niiden kriittinen arviointi. Luvun suurin puute ei johdu kirjoittajasta, sillä osa de Vaux'n kaivausraporteista ja esineistöistä on edelleen julkaisematta. Jean-Baptiste Humbert (École biblique et archéologique française de Jérusalem) johtaa projektia, joka viimeistelee arkeologisten löytöjen julkaisua. Ennen sen loppuunsaattamista tutkijat joutuvat operoimaan vajavaisen todistusaineiston varassa ja siksi tässä vaiheessa on syytä pitäytyä varovaisissa tulkinnoissa.

Collinsin teoksella on kaksi keskeistä Qumranin liikkeen syntyyn liittyvää konsensusteorioista poikkeavaa näkökulmaa. Ensimmäinen, ei tosin täysin uusi, ja varmasti enemmän kritiikkiä herättävä kontribuutio on Vanhurskauden opettajan myöhäinen ajoitus. Toinen on näkemys, jonka mukaan Qumranin liikkeen synnyn kannalta kiista ylipapin sukupuusta ei ollut ainakaan niin keskeinen kuin joissakin rekonstruktioissa on oletettu. Uskoakseni merkittävin ja pysyvin anti on kuitenkin ymmärrys Qumranin liikkeestä, joka ei rajoittunut vain Qumranin alueelle. Vaikka ajatus Qumranin liikkeen laajuudesta on yhä yleisemmin hyväksytty, sen lopullisen läpimurron kannalta ei ole yhdentekevää, että sen esittää yksi merkittävimmistä Toisen temppelein aikakauden tutkijoista.

HANNE VON WEISSENBERG  
TEOL. TRI, TAMPERE

PETRI LUOMANEN,  
JUTTA JOKIRANTA &  
OUTI LEHTIPUU (TOIM.)  
Johdatus sosiaaliteolliseen raamatuntutkimukseen. Suomen Eksegeettisen Seuran Julkaisuja 105. Helsinki 2013. 466 s.

Sosiaaliteollinen tutkimus on tätä nykyä vakiinnuttanut asemansa yhtenä keskeisenä raamatuntutkimuksen menetelmänä niin Suomessa kuin kansainvälisestikin, kuten *Johdatus sosiaaliteolliseen raamatuntutkimukseen* -artikkelikokoelman toimittajat toteavat. Teos on tarkoitettu alaa esitteleväksi oppikirjaksi suomalaisen yliopisto-opetuksen tarpeisiin. Kotikutoisuutta tekijäkunnassa ja julkaisukielessä ei tarvitse enempää perustella tai selitellä, sillä kuten toimittajat toteavat,